

ס' 100-200 ר"ת פ"ד ע"י ע"י

שלוש מהדורות בפרש"י

כשברא רש"י לבית מדרשו רבותיו, היתה ראשית עבודתו לערוך קונטרס לעצמו, שהיה זה יסוד פירושו ומהדורותיו. בחיבור המהדורה הראשונה התחיל רש"י עוד בשבת לפני רבותיו במגנצה וכן בלמדו לפני רבותיו בוורמייזא. כבר אז כתב רש"י בקונטרס בתמצית את פירוש המסכת ששמע מרבותיו. לפרק העשירי של מסכת פסחים יש פירוש רש"י ופירוש קצר של רש"י, שהוא קונטרס ממהדורה ראשונה המצטיין בקיצורו, שיש אשר לא הספיק לפרש את כל הצריך כדרכו במהדורה האחרונה. אף ראיות לא הביא לדבריו, שהרי כשקיבל את הפירושים מפיו רבו לא תמיד קיבלם בראיות, ובמהדורה ראשונה לא הספיק להוסיף ראיות משלו. גם "לשון אחר" נמצא שם רק במקומות בודדים. כשהוסיף רש"י לתקן ולהגיה ולעשות מהדורות לפירושו, הוסיף עוד פירושים שמצא ושמע או שחידש. את הקונטרס הקצר הזה ערך רש"י מפיו רבו ר' יעקב בר יקר. על דברים שלא הזכירם רש"י שם, כתב הרשב"ם (פסחים קט, ב, ד"ה דהיינו).

אכן, פירושו של רש"י לפרק העשירי של מסכת פסחים שלפנינו הוא פירוש קצר, שנכתב כפי שקיבל הוא מרבותיו ללא ראיות והוספות, ואין הוא מרחיב את דיבורו בקושיות ובתירוצים ובהעמקת ההסברים בסוגיה. שלא כדרכו בפירושו בתלמוד, אין רש"י משקיע בפירוש קצר זה את דעותיו. הוא נראה, שמשום כך הוסיפו מדפיסי התלמוד, בנוסף על פירוש רש"י, גם את פירוש הרשב"ם לכל הפרק העשירי. בעלי התוספות אינם מתייחסים בכל הפרק לפירוש רש"י שם, אלא לפירוש הרשב"ם.

במהדורתו הראשונה פירש רש"י את כל התלמוד כולו, אך את מהדורותיו הסופיות לא הספיק להשלים. בכמה ממסכתות התלמוד מובאת אפוא רק מהדורתו הראשונה של הפירוש. (693-694)

[מקל:
100-200 ר"ת פ"ד ע"י ע"י]

את פירושו לתלמוד כתב רש"י בשלוש מהדורות. החיד"א (רבי חיים יוסף דוד אוליא) כתב בספרו "שם הגדולים":
רש"י עשה שלשה מהדורות בתלמוד, ומהדורה שלישית היא זו שבדנו (ח"א, ערך רש"י).

גם בעל "שיטה מקובצת" (כריתות) כתב שרש"י חיבר כמה מהדורות:
ואפשר שנודמנה למעתיק לשון מהדורא קמא של רש"י ז"ל. (683)

מהדורה ראשונה של פרש"י

המהדורה הראשונה של רש"י שונה מהמהדורות הבאות, וחסרה את הסגנון הייחודי, הבהיר והמלוטש, שהוא לשונו ברוב פירושו וניכר בו חותמו האישי של רש"י. חותם זה מתגלה במהדורות המאוחרות.

מהדורה ראשונה כתב רש"י בקצרה כעת שכתו לפני רבותיו באשכנז, כמתחורר בפרק ערכי פסחים שכתב הרשב"ם:
לשון קצר ששמע רבינו [רש"י] מרבי יעקב בן יקר רבו (פסחים קט, ב, ד"ה דהיינו).

באותה עת כתב רש"י כל מה ששמע וקיבל מרבותיו. לשונות אלה שרש"י קיבל מרבותיו שימשו לו כבסיס איתן ונרחב לבנות עליו את פירושו הנרחבים והעיקריים, שהם למעשה פירושו שלפנינו בתלמוד ובמקרא, ואלו הם פירושי מהדורתו השנייה.